

מאוצרות הפרשה

ויבוא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כג, ב)

וברש"י ד"ה "לספד לשרה ולבכתה": "נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שעי"י בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה ממנה ומתה".

שאל הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע: מדרש זה היה על רש"י להביא על המילים: "ותמת שרה", ומה מקום יש לומר זאת על המילים: "לספד לשרה"? אלא שהפשט הוא ההיפך ממשוטט. שרה לא נפטרה מהפחד שאולי ימות יצחק, אלא שרה שידעה כי אברהם הולך בצו הקב"ה לשחוט את בנם, חששה שלא יעמדו הבעל והבן בנסיון הכבד. כאשר בישרו לה כי אברהם ויצחק חוזרים ויצחק בריא ושלם, פרחת נשמתה כי חשבה שלא עמדו בנסיון.

שבח גדול זה באמונת שרה בקב"ה, היה גוף ההספד של אברהם כשהספיד את שרה אשתו ושיבח אותה על גודל אמונתה ועל שכל כך חרדה שלא עמדו בנסיון ולכן פרחת נשמתה. זאת הסיבה שרש"י מביא זאת על המילים: "לספד לשרה", כי זה היה גוף ההספד ... (פנינים)

ואשביעך בה' אלוקי השמים אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו (כד, ג)

לאיפה הוא כן שלח אותה? לבית של בתואל ולכן שהיו עובדי עבודה זרה, למה זה עדיף? אומר הכלי יקר וכ"כ גם בדרשות הר"ן: הכנענים היו מושחתים במידות, ואילו בבית של בתואל עבדו עבודה זרה, כשמחפשים זיווג עדיף לקחת מבית של עובדי עבודה זרה כי זה לא עובר בירושה מאשר לקחת מבית שיש בו מידות רעות, כי מידות רעות עוברות בירושה.

המשגיח הגה"צ ר' חצ'קל לווינשטיין זצ"ל היה רגיל לומר וכך מקובל גם בשם הרב שך זצ"ל שמה שכתוב בחז"ל 'הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה' זה רק על המידות טובות, אם יש לבחורה אחים מחללי שבת ופורקי עול ויודעים שזה מגיע מתאוות ויצרים לא טובים זה לא חיסרון באחותם, כי מידות זה דבר שעובר בירושה ואלו מה שהאח הזה תקף עליו יצרו לחלל שבת לא אמור להשפיע על האחיינים שלו.

אגב- אני זוכר שהיה בחור בישיבה שהתארס עם בנות עשירים שהיה לה אח שקצת זגוג בדרך, וכששאלו אותו הרי כתוב שצריך לבדוק באחיה הוא ענה בדרך צחות: הטעם של חז"ל הוא כי רוב אחים דומים לאחי האם, וכבר לימדונו רבותינו שאין הולכין בממון אחר הרוב..., אם יש ממון לא צריך לחשוש לרוב.

באותו ענין - כתוב בפסוק וירץ העבד לקראתה שראה שהמים עולים לקראתה, ונשאלת השאלה: אם הוא רואה כזה מופת למה הוא צריך לעשות לה עוד בחינות? אמרו בזה הרב שך ור' חיים שמואלביץ: לא מספיק שעושים מופתים, הוא היה צריך לראות איך שהיא עושה חסד.

(הרב אליהו דיסקין שליט"א, נחל אליהו)

וירץ העבד לקראתה (כד, יז)

פרש רש"י: לפי שראה שעלו המים לקראתה. הרע"ב (בספרו עמר נקא) כתב שענין זה שעלו המים לקראתה, רמזה לנו התורה לעיל, שבכל הנשים כתוב (שם יג) "יוצאות לשאב מים" ואלו ברבקה לא כתוב

ותשאב' אלא "ותמלא כדה ותעל" שמשמעו בלא שאיבה כלל. ואע"פ שכתוב אח"כ (כד, כ) "ותשאב לכל גמליו", הרי שגם אצל רבקה כתוב לשון שאיבה, זה משום שלא כל שעתא מתרחש נסא.

ובספר 'אזנים לתורה' באר שבפעם הראשונה הלכה רבקה לשאוב מים לביתה, עלו המים לקראתה כדי שלא תטרח בשאיבה אבל אחר כך ששאבה לשם מצוה, אדרבה, לפום צערא אגרא - כדי שתטרח יותר ויהיה שכרה כפול.

ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללין (כד, כג)

יש להתבונן מדוע שאל אליעזר דוקא שתי שאלות אלו יחד? ובאר הגאון מטשביץ זצ"ל שכאשר אליעזר בדק את רבקה וראה שהיא בעלת חסד, עדין נותר לו לבדוק מה המניע שלה בהנהגתה זו, שהרי דרכם של הקטנים לחקות כמעשיהם את ההורים שלהם ואם כן שמא מה שעשתה אינו אלא חיקוי ואין כאן ראייה על טיבה בעצמה. וזהו ששאל 'בת מי את' [וכאשר ענתה 'בת בתואל' הבין שאינו חיקוי]. אלא שעדיין חשש שאולי זה נובע ממצויאות של עוני ומחסור ולכן הורגלה לצאת ולשאוב מים, ובשביל לברר את מצבם הכלכלי שאל 'היש בית אביך מקום לנו ללין' ולאחר שענתה שיש הרבה מקום התברר שתכונתה היא של בעל חסד.

ותלד שרה אשת אדוני בן לאדוני אחר זקנתה (כד, לו)

לכאורה הוא היה צורך 'לעת זקנתה' ומדוע הוא אמר 'אחרי זקנתה'? אומר הבריסקער רב: כתוב ששרה חזרה לנערותה וכשהיא הולידה את יצחק היא לא היתה זקנה, לכן הפסוק אומר 'אחרי זקנתה' היא כבר לא היתה זקנה אלא זה היה אחרי שהיא היתה זקנה. ונראה לבאר בעוד אופן - האור החיים הקדוש מביא מהמקובלים שלפני העקידה היה ליצחק אבינו נשמה של נוקבא, ועל ידי העקידה נתעברה בו נשמה של זכר, ויתכן לפרש 'ותלד שרה אשת אדוני בן' לאדוני מתי הוא נהיה 'בן' 'אחרי זקנתה' ממש סמוך למיתתה. (הרב אליהו דיסקין, נחל אליהו)

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו (כד, סז)

וברש"י: נעשית דגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קימת, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעסה וענן קשור על האהל, ומשנתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו. (מ"ר).

אומר הרב אליהו דיסקין שליט"א: מצוי מאוד שכששואלים אברך למה הוא לא לומד הוא עונה 'האשה אשר נתת עמדי' אם היתה לי אשה כמו הרבנית אלישיב הייתי צומח הרב אלישיב, כולם מכירים את התיארוצים האלו, ואני רגיל לומר על זה: כתוב שכשרבקה הגיע לבית יצחק חזרו שלשת הדברים האלו, אבל כשהיא היתה בבית בתואל לא היה את כל הברכות האלו, ולמה? אמנם לרבקה יש זכות גדולה אבל צריך שהיא תהיה בבית של יצחק כדי שזה ישפיע, ואני אומר לאותם עצלנים: אתה קיבלת אשה כמו רבקה מכאן הכל תלוי בך! אם תהיה כמו לכן ובתואל היא לא תצליח להשפיע, אבל אשה שרואה איך שבעלה משקיע בלימוד ואיכפת לו הלימוד היא גם תשקיע, אבל אם היא תראה שהבעל מזלזל ולא מעניין אותו הלימוד גם אותה זה לא יעניין. (שם)

וַיָּבֹא יִצְחָק הָאֱלֹהִים שָׁרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָה וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אֶחָד אִמּוֹ (כ"ד, ס"ו)
 ובתרגום אונקלוס: "ואעלה יצחק למשכנא וחזא והא תקנין עובדהא כעובדי שרה אמה, ונסיב ית רבקה והות ליה לאנתו ורחימה".
 הנה מלשון התרגום משמע, שיצחק נשא את רבקה לאשה רק לאחר שבחן את מעשיה ומצא כי הם דומים למעשיה של שרה אמו.
 אלא שלכאורה יש להתפלא: הלא אליעזר כבר סיפר ליצחק על כל הניסים שנעשו לו בחרן סביב בחירתה של רבקה, וכפי שפירש"י
 בפסוק הקודם: "ויספר העבד - גילה לו נסים שנעשו לו שקפצה לו הארץ ונזדמנה לו רבקה בתפלתו", ומעתה, מדוע היה יצחק
 זקוק להוכחות נוספות לכך שרבקה היא האשה הראויה לו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

היה זה באחד הימים, כאשר נעדר הגר"ח מוולאז'ין מהישיבה באחת השבתות. את העדרותו של ראש הישיבה – החליטו שני
 בחורים מתלמידי הישיבה לנצל בכדי לנסוע ולשובות במחיצתו של הצדיק מלכוביץ', בכדי לעמוד מעט על גדלותו המפורסמת בכל
 גלילות ישראל.

במוצאי אותה שבת, הזדמן לשני הבחורים לחזות במו עיניהם במופת מעניין. היה זה לאחר קידוש הלבנה, כאשר נערכו לפני הרבי
 שתי שורות של חסידים, ואילו הוא עבר בין שתי השורות ובירך את הנוכחים בברכת 'חודש טוב'. אכן, כאשר עבר הרבי ליד שני
 הבחורים הוולאז'נאים – עצר לידם, וגילה להם את המחשבות שחלפו בראשם באותו הרגע... ויהי הדבר בעיניהם לפלא!
 אחר הדברים האלה, יצאו שני הבחורים בדרכם אל הישיבה, ואיתרע מזלם כי בעודם נתונים תחת רישומו של האירוע – פגש בהם
 רבם, הגר"ח, אשר גם הוא עשה את דרכו באותה שעה לוולאז'ין.

רבי חיים, ברוח קדשו, ידע היטב את כל אשר נעשה, אולם במקום להתייחס ישירות לדברים – בחר להגיב בחכמה ואמר לשני
 הבחורים כבדרך אגב:

"ציינו לעצמכם את השעה המדויקת עתה, שכן ברגע זה ממש הכתה הרבנית את בני, משום שבשובותו התיישב על מקומי...
 ואם אינכם מאמינים לי – מהרו אל ביתי והווכחו בעצמכם כי כן הדבר!".

ואכן, הבחורים מיהרו אל ביתו של הגר"ח, שם מצאו כי מדבריו לא נפל מאום ארצה... בדיוק כפי שאמר – כך היה! התפעלותם,
 היתה כפולה ומכופלת: הם הבינו כי לא זו בלבד שרבים הוכיח לעיניהם את רוח הקודש המפעמת בקרבו, אלא שהוא גם ידע לקרוא
 על פניהם את התפעלותם, להבין ממה הושפעו, ולא לפס בינה כי אם 'מופתים' הם מבקשים – הרי שזאת גם בכוחו לעשות, אף
 שלא על כך גאוותו...

או אז הבינו התלמידים, כי כבודם של ה'מופתים' – במקומם מונח, אולם לא הם המהווים 'עיקר'... כאשר מבקש לו אדם רבי, בכדי
 לקבל ממנו 'דרך חיים' – ה'מופתים' אינם מהווים שיקול אשר יש להביאו בחשבון, שכן את מהלך החיים על האדם לקבל על פי
 השכל – ולא על פי אותות משמים!

ומכאן תשובה לשאלתנו:

שכן יצחק אמנם שמע את סיפורי הניסים שסיפר לו אליעזר, אולם הוא עדיין לא התפעל... לא היה בכך די כדי לגרום לו לקחת את
 רבקה לאשה, שכן על סמך מופתים לא עושים מעשה! רק לאחר שנוכח יצחק כי מעשיה של רבקה הינם כמעשי שרה אמו – הוא
 החליט לשאתה לאשה, וכפי שכותב התרגום...

לעומת זאת, אצל לבן ובתואל – מצינו בדיוק להיפך... רק לאחר שהם שמעו על הניסים שנעשו לאליעזר – הם הביעו את הסכמתם
 ואמרו (לעיל פסוק נ'): "מה! יָצָא הַדָּבָר לֹא נוֹכַל דָּבָר אֲלֵיךָ רַע אוֹ טוֹב", כלומר: אחר שהוכח כי ניסים נעשו לך – הרי שאיננו יכולים
 להתנגד לבקשתך...

ואמנם עיינו הרואות, כי מאחר ואת החלטתם לא קיבלו לבן ובתואל בהשכל ובדעת, אלא על סמך 'מופתים' בלבד – הרי שהחלטה
 זו אמנם לא החזיקה מעמד, ומהר מאד הם חזרו בהם וביקשו (לעיל פסוק נ"ה): "תשב הנערה אתנו ימים או עשור"... שכן החלטה

שמתקבלת בלי שיקול דעת, רק על סמך מופתים שמיימיים – אינה יכולה להחזיק מעמד! ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

הדלקת נרות שבת – לאחר האירוסין

שאלה: ממתי ראוי שבת אשכנז תדליק נרות שבת, והאם מברכת שהחיינו בהדלקה הראשונה?

תשובה: מרן הגרי"ש אלישיב אמר: המנהג שכלה מתחילה להדליק כבר מיד לאחר אירוסיה.

נחלקו הפוסקים (מובא בביאור הלכה כב, א) האם המקיים מצוה בפעם הראשונה בחייו מברך שהחיינו, ועל כן אם לא מדליקה
 בפמוט חדש ובעל ערך המחייב ברכת שהחיינו לעצמו, לא תברך על קיום המצוה בפעם הראשונה אלא תפטור הברכה בחיוב
 אחר של בגד או פרי חדש (ביאור הלכה הנ"ל). (הגר"צ קוק שליט"א, גליון שואלין ודורשין)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת כהן לאירוסין הבן משפחת פולק להולדת הבן משפחת מלר להולדת הבן

משפחות קופולוביץ – הורביץ (גני הדר) להולדת הבת הנכדה

גני הדר: משפחת לואיס לנשואי הבן משפחות נוה-רביד-פלדמן להולדת הבן הנכד הנין

משפחות פלאי-וקסלר להולדת הבן הנכד הנין משפחת הנפלינג לנשואי הבת